

**Wilhelm Raabe'nin "Stopfkuchen" romanında
Dağ Mecâzı ve Toplum Eleştirisi**

Doç. Dr. Selçuk ÜNLÜ

Wilhelm Raabe'nin çok okunan ve üzerinde en fazla araştırma yapılan bu eseri, Dünya edebiyatının önde gelen birkaç romanı arasında yer almaktadır. Stopfkuchen'in gerçek değerini bulması ise, filozof Roman Guardini'nin eserin temelindeki değerler dünyasını keşfetmesinden ve Raabe araştırmacılarının dikkatini bu yöne çekmesinden sonra olmuştur (1).

Raabede eserin çok yönlülüğüne dikkati çekerek, kitabı dostu Max Adler'e "en iyi kitabı" (2) olarak gördüğünü söylemiştir. Raabe, bu eserini, "en subjektif" (2 a) olarak da niteler.

"Stopfkuchen"i yazarken kendimi dar görüşlü küçük burjuvanın üzerinde, emin ve hür hissettim (3) diyen Raabe, olayın kahramanı Schaumann ile kendisi arasında bir paralellik bulunduğunu şu sözlerle ifade eder:

"Şişko Schaumann'ı kuru bir Raabe olarak kabul ederseniz, hassas bir sembol bulmuş olursunuz" (4).

O halde Raabe, kahraman Schaumann'ın da kendisi gibi bir eleştirmen olduğuna dikkati çekmektedir. Bu durum itibarıyla Raabe, bu kahramanın yanında yer alacaktır. Bunu aşağıda göreceğiz.

Braunschweig trilojisinin ikinci romanı olan Stopfkuchen'in yapısı, karşıt figür Eduard ile roman kahramanı Heinrich Schaumann'ın artaya koymuş oldukları iki kutupluluk (Zweipolligkeit) üzerine kurulmuştur. Bu iki figür, karşıt dünyaların insanıdır. Karşıt figür yalnız bir ve ön adıyla verilmektedir: Eduard! Kahraman ise her iki adıyla tanıtılmaktadır: Heinrich Schaumann! Kahramanın adı, Raabe'de sık rastlanır biçimde sembolik bir anlam taşımaktadır: Schaumann: der Mann, der schaut: bakan, gözleyen adam. Ohalde onun bu hali fonksiyonuna uygun düşecektir. Kahraman bir şey gözlemektedir. Bu gözlediği şey toplumdur. Tasvip etmediği, içine girmediği toplumu gözlemektedir. Bu toplum coğrafi durum itibarıyla, kahraman Schaumann'ın bulunduğu Rote Schanze (Kızıl Tabya) denen bir dağın aşağılarında kurulu Maiholzen'in sakinleridir.

Kahramanın bir de lâkabı vardır; bu aynı zamanda romanın ikinci başlığıdır: "Stopfkuchen". Bu lâkab ona okuldaki arkadaşları ve öğretmeni tarafından verilmiştir. Çünkü çok iştahlıdır. Bulduğunu arka arkaya midesine tıkıştırılmaktadır. Adı da iki kelime birleştirilerek yapılmıştır: stopfen: tıkıştırmak, Kuchen: pasta; Stopfkuchen'in kelime anlamı ise, Barker Fairley'e göre, pasta malzemesi artıklarının hamurla yoğrulması sonucu ortaya çıkan yeni bir pasta türüdür (5). Romanda bu duruma paralel olarak şöyle bir ifade yer almaktadır. Bu da Stopfkuchen adlı kahramanın sözleridir. Şöyle der. "Pasta bulursam tıkıştırırım, bundan emin olun" (6).

Onun fiziki yapısı ile iç dünyası birbirlerine paralel düşmektedirler. Davranışlarıyla, konuşması sırasında, karşısındakinin ağzına sözleri tıkıştırmakta konuşmasına fırsat vermemektedir. Çünkü karşısındaki dağın aşağılarında yer alan ve eleştiriye muhatap olan toplumun bir mensubudur. O halde bu eleştirilen toplum mensubunun onun yanında konuşmaya hakkı olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Eserin büyük bir kısmı, anlatıcı olmadığı halde, kendisinin konuşmak durumunda olduğunu ortaya koyan cümlelerle doludur.

Kahramanın karşıt figürü Eduard ile kendisi (Schaumann) aynı yaşadılar. Okul, çocukluk ve oyun arkadaşlarıdır. Birlikte ve aynı semtte büyümüşlerdir. Fakat okul durumu dolayısıyla zamanla yolları birbirlerinden ayrılmıştır. Çünkü Schaumann (kahraman) okulu sevmez. Okul onun beklediklerine cevap vermemektedir. Onun aklında hep, dağda kurulu bulunan Rote Schanze (çiftlik) vardır. O, nehrin yukarısında kurulu bu çiftliğe göz dikmiştir. O çiftlik onun ruhunu doldurmaktadır. Dışarıda sadece ekmek parası kazanmak için yapılacak yüksek tahsil, onu tatmin etmemektedir "Dışarıda ekmek parası kazanmak için yapılan ilim bana uygun düşmezdi" (7) diyen Schaumann bunu belgelemektedir.

Böylece okuldan ayrılır. Onun bu durumu, dağın aşağılarında yer alan küçük burjuva toplum mensupları gözünde horlanmasına yol açar. Bu toplum hazırcı ve tüketici bir toplumdur. Gerçek hayatla irtibatını koparmış geçici ve zahiri değerler üzerine kuruludur. Onun horlanmasında yavaş ve hantal yapısının rolü vardır. Çünkü burjuva kazanç hırsı içinde, süratli çalışan bir toplumdur. Fakat o (Schaumann) emin adımlarla ilerlemektedir. Hal buki dağın aşağılarında yer alan toplum, ayağına çabuk olmayı marifet sayar ve ileri gitmek sanır. Bunu bilen Schaumann, o toplum mensubu Eduard'a "ayağına çabuk olmak, ileri gitmek demek değildir" (8) der. Schaumann'da, gerçek hayata yönelik yatırımcı bir kafa vardır. Kuru bilgi veren okulu sevmemesi de bundandır. Ailesinin zoru ile başlamış olduğu yüksek öğreniminde 6. sınıfa kadar gelir. Fakat gene de bu öğrenimini yarıda keserek evine döner. Kafasında, şehrin karşısında yer alan dağda kurulu Rote Schanze vardır. Kurtuluş ve fayda oradır. Üniversite hayatını sevmediği üniversite hayatının içi boş ve eğlenceli hayatı benim hoşuma gitmiyor" (9) sözlerinden anlaşılmaktadır.

Schaumann, yüksek öğrenim yapmamakla beraber, bu öğrenimin kişiye sağladığı avantajları kendi memleketinde gerçekleştirmektedir. O halde bu öğrenim 'kuruludur' ve gereksizdir. Kişiye bir şey kazandırmamaktadır. Karşıtı ve eğitim görmüş Eduard'ın , "aslında hepsi aynı kapıya çıkıyor, ha memleketinde kalmışsın, ha bin bir güçlük dolu maceralardan sonra bu hale gelmişsin" (10) sözleri bunu doğrulamaktadır. Böylece Schaumann, gözlediği ve hücum edencesine karşısına almış olduğu aşağıdaki toplumla bir görüş ayrılığına düşmüş olmaktadır. O, bu topluma girmek istemez ve ta çocukluğundan beri kafasında yer eden Rote Schanze'nin sahibi Andrea quakatz'a sokulur. Çünkü aşağıdaki toplumun bel bağlamış olduğu burjuva değerleri onu tatmin etmez, ona güven vermez. Schaumann bu haliyle görüş sahibidir ve ileriye görmektedir. Ancak, gününü yaşayan ağıdaki burjuva toplumu ise, onun bu halini menfi olarak nitelemektedir. Schaumann ise daha sonra Rote Schanze'nin sahibinin kızı Tina ile evlenerek, Rote Schanze'den bu toplumun güvence duyduğu değerlere bakarak alay etmektedir. Schaumann adını alması da bundan ileri gelmektedir. O, bunlara tepeden bakmaktadır.

Görüş sahibi olan bu kahraman, herkesin katil ini (Mörderhöhle) bildiği bu yerden, bir zamanlar Yedi Sene Savaşları (1756/1763) nda olduğu gibi aşağıdaki toplumu topa tutmak niyetinde olduğunu "bu tepeden aşağıdaki dar kafalı burjuvayı (Philistertum) bombardıman edeceğim" sözleriyle ifade eder.

Raabe'nin, Schaumann'ı bu tepeye çıkarması, onu aşağıdaki burjuva toplumundan ayırması rastlantı değildir. Schaumann'ı oraya koymakla, onun şahsında eleştirdiği stopluma savaş açmak için zemin hazırlamaktadır. Böylece Schaumann, burjuva karşısında direnmenin sembolü olmaktadır.

Raabe'nin kendisiyle bir paralellik kurduğu Schaumann, ile ilgili olarak söylemiş olduğu şu sözler anlamlıdır: "Otuz yıl boyuca bizi çitin gerisinde bıraktıktan sonra, böylece Kızıl Tabya'nın kapısını kapamış olduk" (11). Çünkü Schaumann'ın karşıtı olan Eduard da otuz seneden sonra memleketine gelmiş, Scharmann'ın, sandığı gibi hiç de geride kalmamış olduğunu görmüştür.

Raabe, kendi düşündüklerini Schaumann'ın şahsında gerçekleştirmek istediğini şu sözlerle dile getirir: "Beylere gerçekte geride kalanın, Kızıl Tabya'yı fetheden ve oradan aşağıdaki toplumla alay edenin kim olduğunu söyleyin bakalım (12).

Raabe, geride çitin arkasında (hinter de Hecke) sözüyle Schaumann'ın memleketinde, Rote Schanze'de kalmış olduğunu, böylece on a sahip çıktığını söylemek ister. Başarıda gerçek ölçü olarak mülkiyeti gören bu toplum mensubu Eduard'ın Afrika'daki çiftliğiyle denk olan Rote Schanze'yi Schaumann, tahsil görmeden elde etmiştir. Üstelik yatırımını Eduard gibi dışarıya, yabana değil, memleketine yapmış ve daha başarılı olmuştur. Schaumann, Rote Schanze'de toprağına bağlı (bodentreu) ve memleketine sadık (heimatgebunde) bir karakter

arzettmektedir. Memleket ekonomisine katkısı daha büyüktür. Eduard, dışarıda otuz senesini bitirirken, Schaumann onunla birlikte aynı başarıya memleketinde ulaşmıştı. "Böylece çıkmış olduğum dünya gezisinde, aslında memlekette kalmış olanlarla birlikte yol almış olduğumu anlamak zorunda kaldım" (13) diyerek bunu itiraf eder.

Raabe, Schaumann'a büyük sempati duymaktadır. Bu sempatisi, onu kendisiyle aynı görece kadar ileridir. Raabe de, Schaumann gibi 1854/56 yıllarında Berlin'de yapmakta olduğu yüksek tahsilini yarıda bırakarak memleketine döner. Schauann'ın burjuva toplumunda kenara itilmesi gibi, Raabe de yazar olduktan sonra, zamanının toplumu tarafından , bu toplumu eleştirdiği için kenara itilmiş ve kabul edilmek istenmemiştir. Çünâü eleştiren misafir hiç bir zaman arzu edilmez. Fakat Schaumann gibi Raabe de bir gün haklı çıkacağını: "Bugün sen haklı çıkabilirsin, fakat yüz sene sonra o hak benimdir" (14) sözleriyle ifade etmektedir.

Nitekim Raabe'nin yakın dostu Wilhelm Jensen, Eduard gibi bir çırpıda servet ve şöhrete ulaşır. Fakat bugün adı bile duyulmamaktadır. Schaumann karşısında Eduard'ın durumu da böyledir. Ve o bundan çok pişmandır. Fakat aynı suda iki defa yıkanmak mümkün değildir. Buna biz, Raabe'nin "Alte Nester" (1880) romanında burjuva toplumu mensubu Fritz Langereuter'in şahsında rastlıyoruz. Langreuter, "Ach, indemselben Flusse schwimmst du nich zum zweitenmal" (15) demekle, aynı durumu dile getirmiş olur. Raabe zum zweitenmal olur. Raabe bunları düşündüğü içindirki, Stopfkuchen için, "bu gerçekten benim en subjektif kitabım, pek az kimsenin de böyle bir güldürü arasında anlatılmak isteneni yakalayacak ölçüde bir sanat eseri" (16) der. Nitekim Rambe, Schaumann'a Eduard karşısında "'gör bakalım kim haklıymış.. Rote Schanze'deki çiftçimi, yoksa aşağıdaki dar görüşlü burjuva mı?" (17) dedirtmekle bunu ortaya koymak istemiştir. Schaumann'ın gözünde bu aşağıdaki toplum kötü düşünce ile yoğruludur. Raabe, bunu kastettiğini "Bu eserde toplumda kötü olanı (Canaille) kısıvrak yakaladım" (18) demekle gösterir.

Schaumann'ın devamlı hücum ettiği bu kötü toplum, kendisinden biri olan katil Störzer'in suçunu gizleyecek kadar çıkarıcıdır. Öyleki, bu gizleme sonucu Rote Schanze'nin sahibi masum Andreas quakatz, kötü toplum gözünde katil olarak bilinmiş ve onun çiftliği Rote Schanze de bir katil ini (Mörderhöhle) olarak tanınmıştır.

Bu kötü toplumun zayıf taraflarından birisi de gezginci olması ve serveti, rahatı dışarıda aramasıdır. Bunu bilen Schaumann, "içi boş macera heveslerini tatmin için bir an önce uzak diyarlara, Afrika'ya gidiyorlar" (19) demektedir. Bu gezgincilik, bu topluma memleketini bile unutturmuştur. Doğduğu yer değil, doğduğu yer önemlidir. Çünkü onların gözünde tüten sadece para, maddî kazançtır.

Kahraman Schaumann ise, polisce tescil edilmediği halde toplumun gözünde cinayet zanlısı olan Andreas quakatz ve kızı Tinaya sokulur Mailholzen'in diğer

çocukları onları taşta tuttıkları halde, Schaumann onlarla dostluk kurar. Andreas, Schaumann'ın bu tutumu üzerinde" Sen onlardan değilsin" (20) der ve onu burjuva toplumunun üstünde tutar.

Schaumann üstün bir insandır. Topluma tek başına galebe çalarak onların katil bildikleri quakatz'ın kızı ile evlenir. Kendini ön yargılara kaptırmaz ve bu topluma girmez. Bu arada gerçek katil de ortaya çıkar. Bu, Eduard'ın bir an evvel Afrikay'a gitmesine vesile olan Störzer'dir. Yani Maiholzen'in postacısı. Öldürdüğü Kienbaum'un defni sırasında mezara toprak atmayıp, küreği yanındakine uzatarak kendini ele vermiştir.

Raabe, romanda Schiller'in "Ibykuss'ın Turnaları" adlı baladıyla bir paralellik kurarak, "Hımm, Ibykuss 'Kraniche über dem Maiholzener Friedhof" (21) der. (Aynı bandda da katilin kendini ele vermesi konusu işlenir). Schaumann, kendine hâkim olarak, kayin pederinin ömrünün sonlarında bütün hayatını katil zanlısı olarak geçirmiş olmasından dolayı yıkılmaması için susar. Bunu ancak onun ölümünden sonra Eduard'la birlikte gittikleri ve orta sınıfın bir kesiti olan Brummersumm birahanesinde garson kızın duyacağı biçimde ona anlatır.

Schaumann bu andan itibaren, karşıtı figür Eduard'ın şahsında burjuva toplumundan intikam almaktadır. Toplumun Rote Schanze'yi bir katil ini olarak bilmesine karşılık, o Eduard'a "Rote Schanze sana bir katil izi intibainı vermiyor mu, Eduard?" diye sorar ve onu kendisiyle yüzleştirir. Rote Schanze'den âdeta ışık saçan Schaumann, karşısındaki Burjuva Eduard'ın iç dünyasını doldurur. Öyleki Eduard bir an evvel oradan kaçıp Afrika'ya dönmek ister.

Fakat Schaumann da onun manevi dünyasında birlikte gelmektedir: "Eğer sence bir sakıncası yoksa Eduard, Afrika'ya dönüş yolculuğunda sana bir parça eşlik edeyim" (22).

Kahraman, karşıtı figür Eduard karşısında son derece ironik bir dil kullanmaktadır. Onu küçümsemektedir. Bu açıdan bakıldığında roman, ironik dille yazılmış en önemli Alman romanı olmak durumundadır (Martini). Raabe bu ironi dolaşısıyla Heine'nin (1796-1856) etkisinde kalmış olduğunu göstermektedir. Sık sık ondan bahsetmesi de rastlantı değildir. Bunu, itirafıyla, "Heine, her zaman için çok sevdiğim bir şair olmuştur" (23) der.

Schaumann yüksekteki haliyle aşağıdakileri gölgede bırakmakta, etrafa âdeta ışık saçmaktadır. Öyleki, gece bile Eduard'ın rüyasına girmektedir. Ondan fıskıran gerçek, Eduard'ın gözünü almaktadır. Bunun için ertesi günü sabah erken oradan ayrılırken," bu ışıktan korunmak için, bindiği trenin kompartmanının perdelerini kapatır" (24).

Kahraman Schaumann, toprağına bağlı biri olarak görülmektedir. Rote Schanze'nin etrafında kalan arazisini yakında kurulan bir şeker fabrikasına kiraya vermekle, ülke ekonomisine daha fazla katkıda bulunmakta ve toprağın dahaiyi

değerlenmesini sağlamaktadır. Burada Raabe'nin hayatın gelişen endüstriye uydurulması gerektiği fikrinde olduğu bir kere daha ortaya çıkmaktadır. Raabe'ye göre başarılı olabilen de, eskiyle yeniyi birbirine kaynaştırabilendir, eskiyi yeni zamana uygulayabilendir. Schaumann da Rote Schanze'de bunu yapmıştır. Raabe'nin ona sempatisi de bundandır. Bunu kendisi gibi bilenlerin fikrine katıldığını Raabe şu sözlerle açıklar: "Sizin de bunu böyle bilmenize çok sevindim. Şişkoda (Schaumann) biraz birşeyler gizli. Bu benim gerçekten en sübjektif kitabım" (25).

Schaumann'ın "topa tuttuğu" aşığıdaki toplumda ihtiras yer almaktadır. Schaumann'da ise bunu görmüyoruz. Raabe'nin kahramanlarında bu genel bir hususiyettir. Dünyayı zorlamazlar, dünya tarafından da zorlanmazlar. Olgundur. Egoist burjuva toplumu mensubu arkadaşlarına herşeye rağmen eski iyi dost gözüyle bakarlar Schaumann, "insanın eski iyi dostuna, rahat etmesi ve eski yuvasında kendini emin görmesi için acaba ne yapmalı?" (26) der. Bu ondaki inancın bir sonucudur. O, başlangıçta bu inançla yola çıkmıştır. Ağır yavaş, fakat emin adımlarla ilerleyerek hedefine varmıştır. Guardini'nin dediği gibi, onu konuşuran haklı oluşu ve 30 yıllık güç birikimidir (27). O yağlı ve iri gövdenin arkasında bir güç birikimi vardır. O, bu sayede kendi iradesiyle içindeki 'ben'i öldürmüştür. Abu Telfan'da (1866/67) yer alan Mevlâna Celâleddin-i Rûmi'nin (1208-1273) bir sözü ona uymaktadır. Mevlâna şöyle der: "İnancın etkin olduğu yerde, meçhul bir despot olan 'ben' ölür"(28). İşte Rote Schanze'nin mukaddes havasında Schaumann, kendini maddi ihtirastan sıyrarak içindeki bu ben'i öldürmüştür. Bu 'ben', insanı çevresi karşısında egoizme sürüklemektedir. Böylece Rote Schanze, Schaumann'ın ellerinde, sabır sonucu bir ceñnet ve sulh adası haline dönüşür: hale "Bu kuru Afrikalı, bu sıska Eduard karşısında eski yuvayı bir defa daha cazip getirelim. Ona, Rote Schanze'den ayrılmadan da burjuva değerlerinin çürüklüğünü ispat edelim" (29). Eduard, kuru Afrikalı olarak adlandırılırken, onun memleketine ne kadar yabancı olduğu belirtilmektedir.

Schaumann, memleketini bir yuva olarak görmektedir. Bu eski 'yuva', Raabe'nin ber başka romanı olan "Alte Nester"ın (Eski Yuvalar) konusu olan dünyasından başka bir şey değildir.

Schaumann, arkadaşını "kuru Afrikalı" olarak adlandırırken onun bir burjuva olarak ne kadar dar görüşlü olduğunu, sıska vücuduyla paralel olarak vermek istemektedir. Schaumann, o kadar derin birinsandır ki, Eduard karşısında bir umman gibidir ve bu burjuvanın onu kavraması beklenemez. İri Schaumann, onun dar dünyasına sığmaz. O, bu iri gövdenin saklamış olduğu güçle, burjuvanın hayal bile edemediğini gerçekleştirmiştir. Elde ettiği Rote Schanze'den onlara bakarak alay eder olmuştur. Kurduğu yuvada maddi çıkara dayanmadığı için ihtiras sahibi değildir ve son derece mutludur. bunu gördüğü içindirki, "siz şimdiye kadar birbirlerini bulmuş en mutlu çiftsiniz" (30) demekten kendini alamaz.

Schaumann, Rote Schanze'deki kararlı tutumu ile burjuva dünyasını hiçe sayan (behaglicher Weltverächter) bir durumdadır. ona göre insanda kalıcı olan cevher önemlidir. Yukarıdaki Bina'ya yaklaşmakla o bunu ispat etmiştir.

Schaumann ile burjuva Eduard arasındaki fark, gökteki Eduard Schaumann karşısında o kadar sönük kalmaktadır ki, kendini, yıldız karşısında bir sigara ateşinin kıvılcımına benzetmektedir ve onun yanına giderken beş defa arka arkaya "Stopfkuchen" (31) demektedir.

Stopfkuchen'in gözünde insan, maddi varlıklı insan değildir. O bunu tasvib etmez. Daha önce kendini hor gören Eduard'ın, ancak Rote Schanze'nin sahibi olmasından sonra, onu insan gibi görmek istediğini ve bunun sonucu olarak da yanına lâyük gördüğünü bildiği için, onun yemeğe davetini kibarca reddeder

"İnsan düşüncelerinde bile egoizmden kendini bir türlü alıkoymıyor" der. Bu, burjuvanın suçüstü yakalanmasıdır. Burjuvanın daha önceki horlayan durumu, "insanlar düşünerek ara sıra kendilerine şaşıkları yere nasıl geliyorlar" (32) sözleriyle açıklık kazanmaktadır. Schaumann bu sözleriyle o toplumun geçmişte kendisine yaptıklarına karşılık intikam almakta olduğunu gösterir. Karşısındakine yönelttiği her sözünde orta sınıfın bir boşluğu kendini göstermektedir: "Geçmiş yıllarda onun bir çitin arkasında kendi düşüncelerine, kendi duygularına, hislerine, kısacası, kendi başına, kendi yargısına terkedilmesine karşılık, o bunları bugün bana bin kat faiziyle birlikte ödüyor ve beni kendi arkasından, bir insanın arkasından nadiren bakıldığı biçimde bakıyordu" (33). Bu nadiren (metinde **selten**) sözüyle Schaumann'ın ender rastlanan insanlardan olduğu anlaşılmaktadır. Eduard'ın "Şişko dostum gülümsüyor ve herşeyin farkında olduğunu gösteriyordu" (34) sözleri bunu ifade etmektedirler.

Raabe, Schaumann'da Rote Schanze'de tek başına bu topluma karşı durabilme gücünü şekillendirmiştir Schaumann, Eduard'ın gözlerinde gittikçe büyük ve o burjuva "fevkaledi nurlu ruh" (35) demekten kendini alamaz. Bu, Schaumann' da 32 yıllık birikimin dışarı vurmasıdır (Gemütsentfaltung). Burjuva, Schaumann ile derinlere dalması kendi iç dünyasındaki boşlukları görmektedir. Onunla derinlerde ve zahiri olarak sürdürülen bu konuşmaların konusu, çok gerilerde kalmış çocukluk olaylarıdır. Karşılaşmaları sonucu olayı yaratan kahraman olmaktadır

Afrikaya dönen burjuva kendisiyle başbaşadır. Geride, kahramanla sürdürdüğü zahiri konuşmaların yer aldığı çocukluk ve gençlik yılları vardır. Geçmişe uzandığında, Schaumann'ın üniversiteye gitmek üzere karısı Tina ile vedalaşmakta olduğunu görür. Bakışlarını yana kayırır. Çünkü bu geçmiş hayat olarak süre gelmektedir: "Bakışlarımı yana kaydurdum. Tekrar baktığımda yıllar geçmiş ve ve geminin altındaki büyük denizin dalgalarının yuvarlanmakta olduklarını gördüm" (36).

Eduard bir gerçeği birlikte Afrikaya götürmektedir. Bu gerçek Schaumann ve Rote Schanze'de görmüş olduğu gerçektir. Bir başka Braunschweig romanı

olan Alte Nester'in ilk cümlesinde yer alan: "güzellik, gerçek mutluluk ve hakiki kahramanlık sessiz ve yavaş topuklar üzerinde gezinirler. Sürekli ve kalıcı olan farkedilmeden gelir" (37) sözleri, Schaumann'ın durumu için karakteristiktirler. Schaumann'ın bu tutumu, 1870 den sonra Almanya'da türeyen Alman Orta Sınıf toplumunu kurtaracak bir tutumdur. Raabe'nin istediği de bu toplumu, Schaumann'larla eleştirip uyarmak ve kurtulmasını sağlamaktır.

Rote Schanze'nin barışçı, kutsal havası, bize Thomas Mann'ın "Zauberberg"ini hatırlatmaktadır Yukarılarda şifa verici bir hava esmektedir. Bu rahatlık ve huzur getirmektedir. Bu Schaumann'ın şu sözlerinde görülür bir hal alır: "Eski yuvayı tekrar güvenilir vatan haline koymak için, eski dostun hatırına acaba ne yapmak lâzım" (38).

Yuva (Nest) kelimesi rahatlık ve huzurun bir ifadesidir. Yeni türeyen burjuva toplumunda, yuva ve kuş civıltısı (Vogelsantg) artık ortadan kalkmıştır. Schaumann bu toplum karşısında onları yeniden gerçekleştirmeyi ve sürdürmeyi başarmıştır. Raabe'nin istediği de budur: Eskiye yeniye uygulayabilmek ve memleketine sahip çıkmak° Fakat memlekette kalarak°

Stopf Kuchen haklı olarak bir çok yönleriyle Raabe'nin çok sevilen ve dünya edebiyatının hatırı sayılır birkaç romanından biridir ve öyle kalacaktır.

Kaynaklar

- 1) Guardini, Romano: Sprache, Dichtung, Deutung. 1932, S. 90
- 2) Max. Adler: Salzwedler Gynnasialprogramm, Ostern 1911, S. 25
- 2a) Fehse, Willi: Briefe 1940. Brief v. Nov. 1890, S.252
- 3) BA/E2, S. 462, Br.v. 15. 10)1890
- 4) Vgl. Karl Hoppe, Wilhelm Raabe. Leben und Werk, 1967, S. 13
- 5) Fairley, Barker: Interpretationen III (Filher).S. 203/217
- 6) BA/18, S.27
- 7) BA/18,S,S.130
- 8) BA/18,S.67
- 9) BA/18,S.67
- 10) BA/18,S.130
- 11) Br.v.30.12.1890
- 12) BA/E2, Br.v.17.11.1890, S.284
- 13) BA/18, S, 66
- 14) Aphorismen, 2.1.1875
- 15) BA/14, S. 72
- 16) BA/E2, Br. v. 17.11.1890, S. 287

- 17) BA/18, S. 282
- 18) BA/E2, Br. v. 17.10.1890
- 19) BA/18,S. 109
- 20) BA/18, S. 86
- 21) BA/18, S. 176
- 22) BA/18, S. 49
- 23) Hartmann, Fr.: Gespräche mit -Wilhelm Raabe, Berlin, 1921, S. 132
- 24) BA/18, S. 206
- 25) BA/E2, Br.v. 17.10.1890 an Strater, S. 287
- 26) BA/J19,S. 82
- 27) Guardini, a.a.O.S.90.
- 28) Werke I,S.87
- 29) BA/18,S. 197
- 30) BA/18, S. 153
- 31) BA/18, S. 199
- 32) BA/18,S.7
- 33) BA/18,S. 585
- 34) BA/14,S. 1254
- 35) BA/18,582
- 36) BA/18,S.49
- 37) BA/14,S.7
- 38) BA/18,S.82

(BA/18: Braushweiger Ausgabe, Cilt: 18 müteakip sayılar sayfa numarisını göstermektedir).